

shortcuts/2014/dec/16/why-denmark-thinks-it-can-lay-claim-to-north-pole (date of access: 05.02.2024).

3. Austen I. Canada and Denmark End Their Arctic Whisky War. *The New York Times*: website. URL: <https://www.nytimes.com/2022/06/14/world/canada/hans-island-ownership-canada-denmark.html> (date of access: 06.02.2024).

4. Jonassen T. The Polar Voyage GoNorth: The New Norwegian Continental Shelf Is Now Being Explored. *High North News*: website. URL: <https://www.highnorthnews.com/en/new-norwegian-continental-shelf-now-being-explored> (date of access: 06.02.2024).

5. 中国的北极政策. 中华人民共和国国务院新闻办公室: 网站. URL: https://www.gov.cn/zhengce/2018-01/26/content_5260891.htm (引用日期: 08.02.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-428-3-19>

THE GEOPOLITICAL MATRIX AS A MODELING FACTOR OF THE FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

MATRICEA GEOPOLITICĂ CA FACTOR DE MODELARE A POLITICII EXTERNE A REPUBLICII MOLDOVA

Paiu Dana

Diplomat

*Ministry of Foreign Affairs of the
Republic of Moldova*

Paiu Dana

Diplomat

*Ministerul Afacerilor Externe a
Republicii Moldova*

Începând cu anul 1991, odată cu obținerea independenței, Republica Moldova și-a construit relațiile diplomatice și abordarea tematicii externe ca un stat mare, cu toate ce reiese din această sintagmă. Pe când trebuia să ținem cont de contextul geopolitic, de evoluția ulterioară a lucrurilor. Timpul ne-a arătat că suntem ostatici geopoliticului, odată ce vecinii direcți România este membră NATO, iar Ucraina întreprinde acțiuni energice pentru a deveni membru. Republica Moldova cu statutul său neutru și cu orientarea politică spre relații cu uniunea euro-asiatică nu se corelează cu politica vecinilor și aici apar disensiuni serioase. De la bun început, de la 1991 trebuia modelată această situație reieșind din contextul geopolitic și de

orientat politica externă ajustând-o la cea a vecinilor ca să nu avem contradicții de principiu. Modelarea ne-ar fi permis o mai bună ajustare a politicii externe la realitățile existente. Se impune părăsirea treptată a poziției de stat mare care poate juca un rol decisiv pe plan internațional și abordarea unei poziții realiste reieșind din situația concretă în care ne aflăm și din datele problemei existente când vecinii nu-i poți schimba [3].

Ca știință, geopolitica are misiunea de a studia mecanismele prin care un stat exercită controlul și influența asupra unui teritoriu. Geopolitica cercetează relațiile directe și indirecte între polii de putere și proprietățile și potențialul unui teritoriu care prezintă interes strategic. Această știință a atins al patrulea nivel al evoluției sale, pornind de la geografia politică și încheind astăzi cu un concept al puterii, fiind ghidată de trei formule de analiză: istorică, sociologică și geografică [7].

Tema matricei geopolitice; România, Republica Moldova și Ucraina s-a născut dintr-o comparație a geopoliticii statului Republica Moldova cu o formulă matematică a matricei unui șir consecutiv numeric. ($A_1, A_2, A_3 \dots$ care sunt legate de matrice, tot ce se întâmplă se raportează între ele) [1]. Matricea geopolitică este o structură compusă din minimum trei componente / state, care au tangențe: istorice, teritoriale, economice, etnice, culturale și în virtutea circumstanțelor lucrează orchestrat în vederea atingerii scopurilor comune, generând modele strategice de politică externă ce stimulează avantajele economice, consolidarea securității, reducerea potențialului de tensiuni interstatale ș.a. Matricea este o structură geopolitică convențională, dar care implică interacțiunea statelor componente și respectarea anumitor criterii: de istorie comună, de bună vecinătate, de ajutor reciproc, de relații economice, de susținere umanitară și militară..., fapt demonstrat de exemplul Ucrainei în fața războiului cu Rusia, când matricea și-a dovedit eficiența – suportul Moldovei în problema refugiaților; suportul României în problema refugiaților și chiar militar.

Logica apariției matricei geopolitice se reflectă în lumea aflată într-o permanentă schimbare, cu diverse turbulențe și conflicte armate trebuie să existe și insule de stabilitate, repere de colaborare constantă, eficientă. În acest sens matricea geopolitică asigură promovarea unei politici echilibrate între componentele matricei, asigurarea de bună vecinătate, cooperarea pe multiple planuri și în caz de necesitate pot asigura suportul militar necesar. Structura organizațională prevede că în componența matricei sunt posibile două variante structurale:

a) Orizontală în cazul când componentele se situează ierarhic pe picior egal, făcând abstracție de mărimea teritoriului, numărul populației, puterea

economică, potențialul militar și axând-și interesele doar pe domeniile strategice și cooperare reciproc avantajoasă;

b) Verticală, constituită în funcție de puterea politică, economică și militară a părților componente. Pentru comparație, folosim ca exemplu, cazul triumviratului SUA, Marea Britanie și Franța în care aranjamentul s-a făcut piramidal, în mijloc SUA ca un pol deosebit de puternic, în părți cele două state europene.

Problema actuală rezidă în faptul, că matricea geopolitică formată din statele: România, Republica Moldova, Ucraina, în contextul politicii contemporane se afirmă ca o realitate necesară. Consolidarea acestei structuri deschide mari perspective pe calea aderării europene și relațiilor cu NATO. În același timp, experiența acestei matrice devine o sursă de inspirație politică externă pentru alte state din regiune, aflate în situații similare. Aceasta va duce la consolidarea păcii europene și respectiv, la ridicarea bunăstării populației de pe continentul nostru. Deși nu este exclus ca exemplul matricei să fie preluat de alte state, aflate pe alte continente. Războiul din Ucraina este cea mai veridică verificare a necesității aplicării principiului de matrice geopolitică.

Republica Moldova se găsește între două state vecine, ca între două paranteze și ele influențează profund tematica politică. Concretizarea agendei politice pe plan extern este numai în favoarea Republicii Moldova, care își poate conjuga eforturile la soluționarea problemelor stringente de securitate: ecologică, socială, energetică, cibernetică, financiară, militară ș.a. Aceasta va permite să trasăm parametrii reali în politica de neutralitate pe care am abordat-o. Posibil să fie necesară reabordarea acestui subiect reieșind din opțiunea vecinilor orientați spre UE și NATO.

Paradigma impusă de matricea geopolitică – România, Republica Moldova și Ucraina, are ca obiectiv elaborarea unei noi concepții a politicii externe a Republicii Moldova pe termen lung, reieșind din conjunctura geopolitică, când statul nostru a fost acceptat cu statut de stat candidat la Uniunea Europeană [5]. În acest context, politica externă a Republicii Moldova trebuie formulată reieșind din această matrice geopolitică. Agenda externă va fi profund modificată în cazul când acceptă dictatul geopoliticului. Problema securității naționale, cu toate componentele ei trebuie plasată pusă în prim-planul politicii externe a Republicii Moldova. Și aici se dezvoltă ca o criză generatoare de insecuritate – Problema Transnistreană, adică conflictul înghețat care este susținut de Federația Rusă ca un punct de sprijin pentru politica externă în această zonă. Problema transnistreană afectează relațiile cu Ucraina, România, Federația Rusă, SUA, UE ș.a. [5].

Cazul actual al Ucrainei, a demonstrat cu prisosință importanța relațiilor bilaterale cu statele mari, care se pot implica la modul direct în rezolvarea litigiilor și conflictelor armate. În acest context, considerăm necesar ca un loc aparte, în registrul relațiilor internaționale să fie rezervat consolidării relațiilor de cooperare cu statele: SUA, China, Japonia, Canada ș.a., ca parteneri și aliați pe drumul europenizării și aprofundării relațiilor cu Alianța Atlanticului de Nord.

O nouă viziune asupra politicii externe a Republicii Moldova, racordată la matricea geopolitică România, Republica Moldova și Ucraina, chiar și ca model teoretic este numai în beneficiul prognozării unor posibile noi abordări de problemă externă. Geopolitic, Republica Moldova a fost și este o punte între Est și Vest, chiar dacă nu în toate situațiile a făcut față realităților. A sosit timpul ca să fructificăm aceste posibilități, reieșind din faptul că de ele pot beneficia mai multe țări – fie vecine, fie îndepărtate [2, p. 39]. Republica Moldova e obligată să țină cont de morala „poveștii de succes” și alte eșecuri suferite pe parcursul ultimilor zece ani și să se angajeze plenar în procesul de realizare a condițiilor pentru aderare: democratizarea societății; reforma justiției; lupta cu corupția; libertatea mass-media ș.a. Aderarea la Uniunea Europeană a devenit idee națională a Republicii Moldova și pentru realizarea ei este necesar să fie utilizată la maximum relația cu structurile NATO care sunt benefice pentru securitatea statului nostru.

Concluzii:

1. La elaborarea proiectului strategic pentru viitorii ani privind relațiile externe ale Republicii Moldova este necesar să se țină cont de matricea geopolitică ca de o formulă axiomatică a cursului politic a statului nostru, care asigură menținerea și aprofundarea relațiilor reciproc avantajoase și de bună vecinătate cu componentele matricei România și Ucraina. Se impune criteriul dinamizării proceselor de evoluție a relațiilor cu vecinii – România și Ucraina, în felul acesta consolidându-se spațiul necesar pentru activitatea eficientă a matricei strategice.

2. Războiul dintre Federația Rusă și Ucraina a pus pe tapet, în mod radical, problema neutralității Republicii Moldova și posibilei aderări la NATO. Reieșind din potențialul militar al statului nostru și chiar a matricei geopolitice, nu putem face față unei eventuale agresiuni de proporții. Se impune revederea conceptului de neutralitate a statului nostru și identificarea unei posibilități urgente de aderare la umbrela NATO ca o garanție a securității naționale și perpetuării statului.

3. În virtutea schimbărilor politice din Republica Moldova, survenite în urma alegerilor prezidențiale din anul 2020 și celor anticipate parlamentare

din anul 2021 este necesară stringent fortificarea politicii interne a țării ca un factor primordial al echilibrului necesar pentru evoluția statului Republica Moldova.

Bibliografie:

1. Dicționarul Explicativ al Limbii Române: Ediția a II-a. București : Univers Enciclopedic, 1998. 1192 p.

2. BURIAN, Alexandru. Geostrategia Republicii Moldova în contextul relațiilor internaționale contemporane. În: *Academia de Administrare Publică – 15 ani de modernizare a serviciului public din Republica Moldova*” Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice, 21 mai 2008. Chișinău : AAP, 2008. 334 p.

3. Francisco Coll Morales [citat: 06.08.2022]. Disponibil. <https://economipedia.com/definiciones/geopolitica.html>

4. MOȘNEAGA, Valeriu, BENIUC, Valentin. De ce Republica Moldova trebuie să urmeze calea neutralității permanente. În: *Relații Internaționale: istorie și contemporaneitate*. Chișinău : Universitatea de Stat din Moldova, vol. I. 1998.

5. SPRÎNCEAN, Serghei. Politica securității umane în Republica Moldova în contextul provocărilor și oportunităților mediului regional de securitate. În: *Dezvoltarea cadrului lăridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european*. Chișinău : F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2019. 592 p. ISBN 978-9975-3298-2-8.

6. ȚÂRDEA, Bogdan, NOROC, Larisa. Politologie. Curs de prelegeri, ed. a 3-a revăzută și adăugată. Chișinău : Întreprinderea editorial-poligrafică „ELAN POLIGRAF”, 2014. 360 p.